

En sådan udnyttelse kunne ellers have været interessant nok, for så vidt det er en central antagelse i analysen, at Danmarks indtræden i Atlantpagten har sin rod i den historiske splittelse mellem Socialdemokratiet og DKP, der uddybedes under anden verdenskrig, og som førte til et egentligt brud efter denne. I dette historiske skisma står forfatteren på DKPs side, og han bruger megen plads på at skildre partiets generelle linie og specielt dets kamp mod Danmarks stigende vestorientering i årene 1947-49. Dette sker dog med en vis distance til den ortodokse partilinie og med elementer af soberhed i diskussionen af nogle af de myter, som DKP-historiografien har fostret.

Hovedforklaringen på den gradvise vestorientering finder Clausen i Socialdemokratiets defaultisme og svigten af arbejderklassens interesser, hvor partiet efter krigen fortsatte den linie, som var lagt under samarbejdspolitikken. En anden forklaringsfaktor finder han i den amerikanske imperialismes »sammensurium af militære behov, underlæggelsestrang og vældige økonomiske ressourcer« (s. 121), der gjorde USA interesseret i at inddrage Danmark (og Grønland) i sin indflydelses-sfære.

Dette er bogens teoretiske ambitionsniveau, og resultatet bliver – trods forfatterens ubestrideligt brede orientering i den foreliggende litteratur – også derefter. Hverken for de eksterne eller de interne faktorer vedkommende gør han sig nogle overordnede teoretiske overvejelser, og denne mangel kompenseres ikke af hans mange private, halvironiske og ofte insinuerende kommentarer undervejs i fremstillingen. Denne forbliver derfor – uagtet et betydeligt empirisk arbejde – en politisk traktat uden interesse.

Nikolaj Petersen

Jørgen Elklit og Ole Tonsgaard, red. *Valg og vælgeradfærd – Studier i dansk politik*, (Aarhus: Forlaget Politica, 1984). 416 sider. Kr. 145,00.

I slutningen af 1984 fejrede medarbejderne ved Institut for Statskundskab ved Aarhus Universitet, at det institut, de er tilknyttet, havde eksisteret i 25 år. Det for omverdenen væsentligste resultat af jubel-festen foreligger for eftertiden heldigvis i en form, så også andre kan få glæde af begivenheden. 6 bøger og 2 særnumre af tidsskriftet POLITICA udkom næsten på dagen; senere fulgte en doktordisputats og en bibliografi over cand.scient.pol-ernes samlede produktion af specialer.

I denne, – ja, man fristes til at bruge ordet, – syndflod af publikationer, er der én, der må fremhæves, og det ikke alene på grund af vægt og sidetal. Jørgen Elklit og Ole Tonsgaard har redigeret en stor antologi om *Valg og Vælgeradfærd – Studier i dansk politik*. Denne antologi, bestående af 19 kapitler, skrevet af ialt 13 århusianske forfattere, bør af flere grunde påkalde sig faghistorikeres opmærksomhed. Nogle af disse forhold skal fremdrages her.

Samtidshistorikere kan vælge at betragte politologer og politiske sociologer som en slags underleverandører, man kan drage nytte af, når den historiske syntese skal udarbejdes. Tænk blot på de historikere, som om føje år vil begynde at skrive om 1973-valget og det vælgermæssige »jordskred«, der fandt sted ved den lejlighed. Hvor fattig ville forståelsen ikke blive, hvis man skulle undvære de resultater, som vælgeradfærdsforskerne er nået frem til gennem deres undersøgelser af samtlige folketingsvalg siden 1971. I antologien findes flere kapitler, der fortæller om, hvordan vi bør forstå 1970'ernes vælgermæssige gåder; fremhæves må

Ole Borre's oversigt over »Træk af den danske vælgeradfærd 1971-84«, der resumerer meget af, hvad man har tænkt og skrevet; Jørgen Goul Andersen's og Ingemar Glans' dybtgående analyser af hhv. klasse-problematikens betydning for forståelsen af vælgeradfærden og det mere specielle problem om, hvorvidt Fremskridtspartiets fremstormen skal tolkes som udtryk for en småborgerlig revolte, en højre-ekstremistisk bevægelse, eller »bare« var udtryk for en eller anden form for generel protestbevægelse? Disse kapitler er læselige for de fleste; det kan man nok ikke sige om Peter Nannestad fine diskussion af »Dimensioner i vælgerens opfattelse af partisystemet«. Her får den uforberedte læser præsenteret dansk statskundskab, når den er mest »politologisk«. En lille inderkreds vil efter møjsommelig læsning kunne sige »ah, ha«, mens en større gruppe af læsere forlængst vil være hastet videre mod mere brugervenlige kapitler.

Sådanne er der heldigvis mange af i bogen, også uden at populariseringen slår alt for stærkt igennem. Karen Siune resumerer f.eks. i et par kapitler store dele af den medieforskning, hun har markeret sig med gennem det sidste tiår; på samme måde giver Palle Svensson sobre analyser af de unge vælgeres placering, såvel som af folkeafstemningernes problematik, begge emner, som han har viet opmærksomhed før. Dru de Dahlerups behandling af kvinderne som vælgergruppe er her nok næsten for velkendt – hvilket i øvrigt også gælder en del af de andre kapitler, ihvert fald, hvis læseren løbende har fulgt de pågældende forskeres arbejde; har man ikke det, er der mere tale om, at man ret så let og ubesværet kan få en introduktion til en stor og ofte svært tilgængelig speciallitteratur.

Det er kendt, at politologer og politi-

ske sociologer også fra tid til anden mæsser sig ind på samtidshistorikernes territorium for, så at sige, »at skrive historie på en anden måde«. Carsten Lehmann Sørensens redegørelse for Danmarks EF-valg i 1979 og 1984 kan vel henføres til denne kategori, ligesom flere af de allerede omtalte afhandlinger kan. Men især gælder det dog om to af bindets første kapitler, nemlig Jørgen Elklit's redegørelse for det danske partisystems tilblivelse og Søren Risbjerg Thomsens i forlængelse heraf liggende beskrivelse af »Udviklingen under forholdstalsvalgmåden (1920-84)«. Sidstnævnte forsker, hvis speciale ellers er økologisk-statistisk analyse af dansk vælgeradfærd, har med dødsforagt kastet sig ud i en diskussion af de faktorer af politisk-strukturel art, der bestemmer stemmeforskydningerne fra valg til valg i nyere dansk historie. Han drøfter bl.a. støttepartiernes skæbne, den såkaldte »statsministereffekt« og adskillige andre af de ideer og hypoteser, der ingår i dagens debat. De magre resultater maner til forsigtige udsagn fremover. Så er Jørgen Elklit's diskussion af det klassiske danske partisystem mere definitiv. Dette tillægsord må man i hvert fald nok bruge om forfatterens kortlægning af de politiske styrkeforhold i Folketinget og blandt vælgerne fra 1880'erne og frem til 1920'erne. Den kritiske drøftelse af valgstatistikens kvalitet og problemer og de fremlagte resultater bør blive obligatorisk pensum for fremtidens historiestuderende – hvis noget sådant da i det hele taget eksisterer ...

Læseren kan måske af denne omtale have fået indtrykket af, at bogen er at ligne ved en gammeldags lagkagerevy, et indtryk, der måske endda vil forstærkes, hvis man hører, at der også undervejs fremlægges et forslag til en ny dansk valgordning, kapitler om kom-

munevalg og om græsrodsbevægelserne og deres forhold til »rutinepolitikken«, som det repræsentative demokratis mekanismer så smagfuldt benævnes et sted. Den kalejdoskopiske mangfoldighed af emner og perspektiver modsvarer dog af en betragtelig homogenitet i fremstillingsmæssig og i analytisk henseende. Forfatterne kommer tydeligt nok fra ét og samme forskermiljø, hvor en solid håndværksmæssig standard er normen. Redaktørerne må gratuleres med, at de har frembagt en antologi med mange gode og få svage bidrag, og en bog der lader sig læse med udbytte af mange uden for de politologiske og sociologiske eksperters kredse. Det er slet ikke nogen ringe ros i vore dage.

Mogens N. Pedersen

Anders Bording: *Den Danske Mercurius*. Udgivet af Paul Ries. (Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, C. A. Reitzels Forlag 1984). 536 sider. 111.

Sprog- og Litteraturselskabet har tidligere udgivet omfattende forfatterskaber fra 1600-tallet. Nu er udgivelsesplanen nået så vidt, at selskabet tager fat på Anders Bordings samlede produktion. Den omfatter dels godt et par hundrede digte i mange genrer, dels »Den Danske Mercurius«.

Med genudgivelsen af »Mercurius« foreligger for første gang siden 1735 den første dansksprogede avis tilgængelig for alle. Tidligere har den kun kunnet opdrives i enkelte, hyppigst defekte eksemplarer. Avisens ekstreme sjældenhed har bevirket, at den udgives i faksimile.

Fra 1666 til sin død i 1677 udsendte Bording månedvis sin »Mercurius« som et propagandaorgan i enevældens tjeneste. Avisen havde karakter af et officielt nyhedsorgan. Månedsmagasi-

net udkom ved hvert månedsskift og rummede nyheder fra den foregående måned. Det behandlede begivenheder i hele verden, samlet under geografiske overskrifter som Danmark, Tyskland, Holland, England, Polen, Italien, Spanien, Sverige osv.

Det drejer sig om efterretninger af overvejende politisk økonomisk og kulturel karakter. Nyhedsstrømmen var ikke mere omfattende og hastigheden i nyhedsformidlingen ikke større, end at månedsfrekvensen synes at have været passende for det meste af nyhedsrapporteringen.

Bording var som redaktør enestående ved ikke blot at udsende sine elleve årgange af »Mercurius« på formfuldendte alexandrinervers. Han foretog ud over det formæssige også indholdsmæssigt en selvstændig bearbejdning af det indkomne materiale, der rakte langt ud over, hvad der var gængs i samtiden.

Det var i 1600-tallet helt almindeligt at viderebringe indkomne nyheder i den form, hvori de blev modtaget, eller i en meget nødtørftig forarbejdning. Bording versificerede sine sammenfatninger og kommentarer og gav dem dermed et længere liv i den mundtlige fortælletradition, end de ellers ville have fået. Der var tale om både informations- og opinionsjournalistik med klare selvstændige træk.

Bording vidste meget vel, hvori hans egentlige opgave bestod – hvad der forventedes af ham. Enevældens pris måtte være det første formål med udsendelsen af »Mercurius«. Både hans reporter og hans refleksioner måtte have karakter af en officios fremstilling. Alligevel er der noget personligt over udvalg og sammenstilling af stoffet, der gør »Mercurius« til langt mere end et officielt regeringsorgan. Bordings helt personlige præg træder gang på gang frem – også på 300 års afstand.